

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A002 Parelduiker (*Gavia arctica*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De parelduiker is een forse watervogel (lengte 63-75 cm). De soort lijkt sterk op de (in kustwateren) veel talrijkere roodkeelduiker en wordt hier soms mee verward. De parelduiker is wat forser dan de roodkeelduiker en heeft een zwaardere, rechte snavel. Het is in Nederland een doortrekker en wintergast in de kustwateren van de Noordzee en in zoete binnenwateren. De Nederlandse winterpopulatie behoort tot de ondersoort *Gavia arctica arctica* en maakt onderdeel uit van de Noord-Europese en West-Siberische/Europese flyway-populatie. Deze vogels broeden in Schotland, Fenno-Scandinavië en Rusland en overwinteren langs kusten van Noorwegen zuidwaarts tot de Middellandse Zee. In West-Europa overwinteren de grootste aantallen in Deense wateren en in de Oostzee.

Bron: Saxifraga – Mark Zekhuis

1.2 Relatief belang binnen Europa

De Noord-Europese en West-Siberische/Europese flyway-populatie wordt geschat op 390.000-590.000 vogels, waarvan in Nederland minder dan 1% verbleef tijdens de trektijd en winter in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensmaximum van de parelduiker betrof naar schatting ca. 90 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 33% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

B. Bescherming

2. Status

Parelduiker *Gavia arctica* (A002). Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn (sinds 1985). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De parelduiker komt vooral voor in de tot 30 meter diepe kustzone van de Noordzee en kiest daar waarschijnlijk een leefgebied uit dat vergelijkbaar is met dat van de roodkeelduiker. Ze bevinden zich hier vooral op ondiepe kustzeeën en rustige baaien, zelden op open zee. Op grote open binnenwateren (plassen en meren) komt de parelduiker iets talrijker voor dan de roodkeelduiker. De ecologische vereisten van parelduikers buiten het broedseizoen zijn nauwelijks bekend.

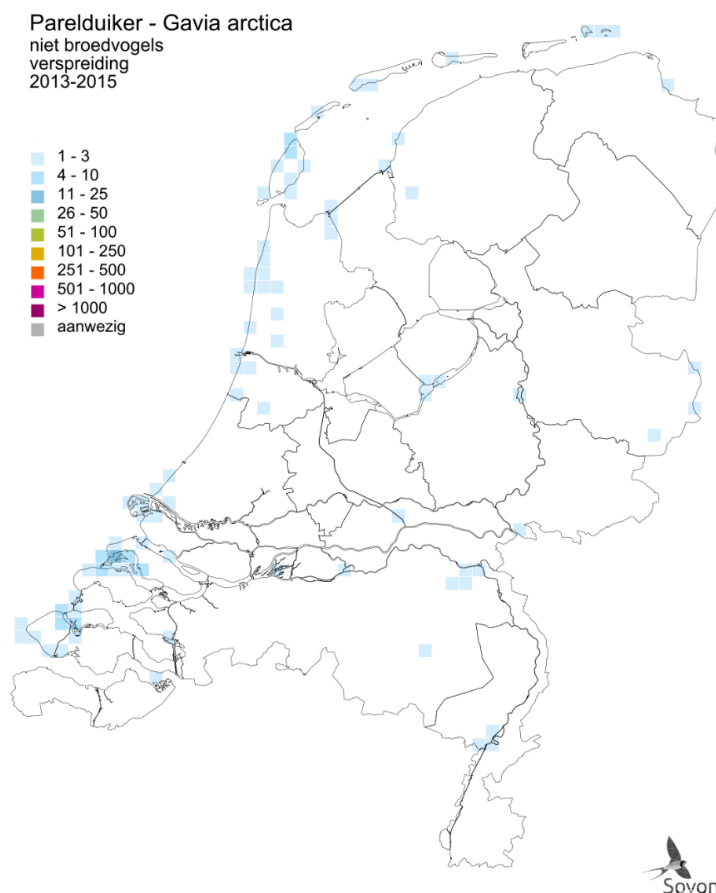
3.2 Voedsel

De parelduiker is voornamelijk een viseter en eet daarnaast ongewervelden zoals schaaldieren. De prooikeuze is weinig specifiek. Uit onderzoek in de Oostzee blijkt dat parelduikers alle vissen eten die door hun keelgat passen.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de parelduiker omvatte naar schatting maximaal 50-150 vogels in de periode 2012/13-2014/15, en sindsdien zijn de aantallen weinig veranderd. Van de beide sterk op elkaar lijkende duikers, parelduiker en roodkeelduiker, is de parelduiker de meest schaarse. Ze kunnen in alle grote wateren van ons land worden aangetroffen, maar worden het meeste gezien langs de Noordzeekust. Vrijwel alle waarnemingen vallen in de periode september-mei. Duidelijke trekbewegingen van soms enkele tientallen vogels per dag treden eind april en begin mei op. Opvallend genoeg is de parelduiker in het binnenland juist iets minder zeldzaam dan de roodkeelduiker, wat waarschijnlijk komt doordat ze meer over land trekken dan roodkeelduikers (Scheckerman 2018). Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

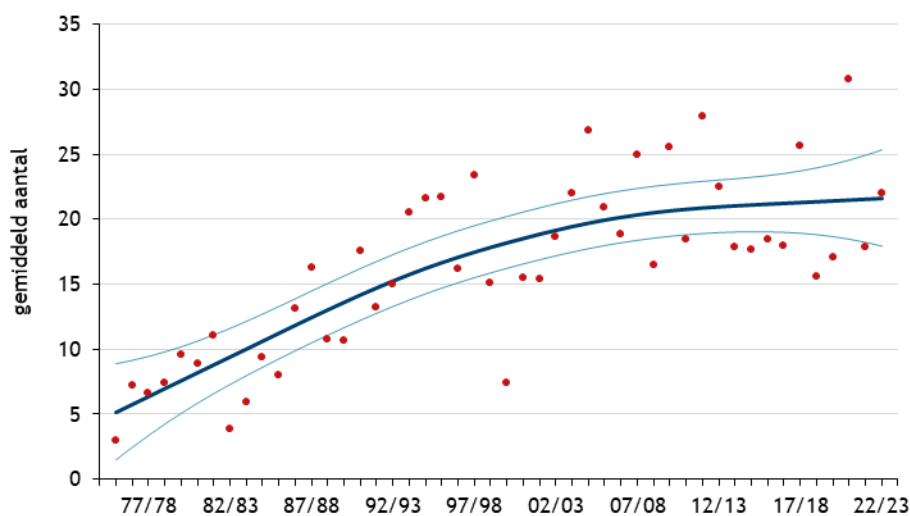
*Verspreiding van de parelduiker als niet-broedvogel in de periode 2013–2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het maximum aantal vogels gegeven (Sovon 2018). Aan de kaart kan beperkte betekenis worden toegekend omdat het grootste deel op zee langs de Hollandse Kust, de Noordzeekustzone en de Voordelta aanwezig is. Hier wordt vanuit vliegtuigen geteld maar zijn duikers *Gavia spec.* lastig op soort te determineren.*

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de parelduiker als niet-broedvogel laat op de lange termijn (1980/81-2022/23) een matige toename zien, op de korte termijn (2011/12-2022/23) is de aantalsontwikkeling stabiel.

Tijdens zeetrektellingen, die plaatsvinden vanaf posten op het land, kan slechts een klein aandeel van de passerende 'kleine duikers' in het najaar en in de winter daadwerkelijk als parelduiker worden gedetermineerd. Tijdens de voorjaars trek zijn ze met hun zomerkleed makkelijker te herkennen. Mogelijk is het voorkomen van parelduikers in het verleden, tussen 1970-1980, overschat vanwege het lastige onderscheid met roodkeelduikers (pas eind jaren zeventig en begin jaren tachtig voorhanden; Bijlsma *et al.* 2001). Ook bij het determineren van olieslachtoffers kan deze overschatting plaats hebben gevonden (Camphuysen 1995). Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortenpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de parelduiker als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op systematische waarnemingen van trekkende vogels (seizoen juli t/m juni).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022¹

i. Verspreidingsgebied: onbekend

Op basis van de beschikbare data is het niet mogelijk om de ontwikkeling van de grootte van het verspreidingsgebied te reconstrueren. Om deze reden is dit aspect als 'onbekend' beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 was ongeveer gelijk aan een gunstig niveau voor de populatie. In combinatie met een toename van de aantallen op de lange termijn leidt dit tot een gunstige beoordeling van het aspect populatie.

iii. Leefgebied: gunstig

Het leefgebied is in voldoende omvang en (waarschijnlijk) ook in voldoende kwaliteit aanwezig. De incidentie van olievervuilingen is afgenomen maar over de ontwikkeling van de beschikbaarheid en bereikbaarheid van prooivis is weinig bekend.

¹ Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De aantalsontwikkeling op de korte termijn (2008/09-2019/20) is stabiel en in combinatie met de afwezigheid van grote knelpunten leidt dit ertoe dat het toekomstperspectief als 'gunstig' wordt beoordeeld.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de parelduiker als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is².

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend
Populatie	onbekend	onbekend	onbekend	gunstig
Leefgebied	onbekend	onbekend	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	onbekend	matig ongunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	onbekend	onbekend	onbekend	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 20 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Verontreiniging:* parelduikers zijn oliegevoelig, tijdens de winter en voorjaarsstrek worden olieslachtoffers gevonden langs de Hollandse Kust en in het Deltagebied (Bijlsma *et al.* 2001). Doordat vervuiling van stookolie in onze kustwateren is teruggedrongen, is ook de bevuiling van zeevogels zoals de parelduiker afgenomen (Camphuysen 2010).
- *Verstoring door aanwezigheid:* parelduikers hebben een zeer grote verstoringsevoeligheid. Ze zijn met name gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld scheepvaart en waterrecreatie (bijv. windsurfers). Verstoringssafstanden kunnen oplopen tot 1 à 2 kilometer voor groepen op zee. Verstoring door scheepvaart kan leiden tot massale verplaatsingen, waarbij ze vaak ver weg vliegen en 'traag' terugkeren. Parelduikers zijn in groepen sneller verstoord (Krijgsveld *et al.* 2022). Aangezien het scheepvaartverkeer in de Noordzeekustzone is toegenomen, zowel in aantallen als in grootte, is ook de verstoringende werking van deze activiteit voor de parelduiker toegenomen (Schilt *et al.* 2023).
- *Verlies leefgebied:* net als bij roodkeelduikers is de verwachting dat de verspreiding van foeragerende parelduikers en hun lokale vliegbewegingen kunnen worden beïnvloed door windturbines op zee (Garthe *et al.* 2023). Zo mijden roodkeelduikers de omgeving van windparken, zoals die bij Egmond aan Zee, waarbij ze op afstand (2-4 kilometer) voorbijvliegen. Windturbines op zee kunnen direct voor een verlies aan foerageergebieden voor parelduikers zorgen.

Invloeden van buiten Nederland

Voor zover bekend zijn er op dit moment geen belangrijke omstandigheden in het buitenland van invloed op de niet-broedende populatie van de parelduiker in Nederland.

² Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNVN 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Om voldoende rust te waarborgen is het belangrijk om rustgebieden op open water te creëren waar geen waterrecreatie of scheepsvaart plaatsvindt buiten het zomerseizoen. In de Noordzeekustzone is meer onderzoek gewenst naar cumulatieve verstoring door verschillende vormen van gebruik en dosis-effectrelaties, op basis waarvan de zonering kan worden aangepast en gesloten gebieden kunnen worden aangewezen (Schilt *et al.* 2023). Over het algemeen wordt bij recreatie op zee nabij groepen parelduiker geadviseerd om een minimale bufferzone van 2000 meter aan te houden tussen de vogels en de bron van verstoring, al kan de situatie tussen locaties verschillen (Krijgsveld *et al.* 2022).
- Het plaatsen van windturbines op zee dient vooraf goed afgewogen te worden, aangezien windturbines de verspreiding van foeragerende parelduikers en hun lokale vliegbewegingen negatief kunnen beïnvloeden.
- Het verder terugdringen van vervuiling van stookolie in onze kustwateren draagt bij aan een teruglopende bevuiling van zeevogels zoals de parelduiker.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Waarborgen rust, inperken verstoring door zonering en afsluiten gebieden		x	
Afgewogen plaatsing windturbines op zee		x	
Vervuiling stookolie in kustwateren terugdringen		x	

8. Bronnen

- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Camphuysen C.J. & Leopold M.F. 1994. Atlas of seabirds in the Southern North Sea. IBN Research report 94/6. NIOZ-Report 1994-8. Institute of Forestry and Nature research, Dutch Seabird Group and Netherlands Institute for Sea Research, Texel.
- Camphuysen C.J. 1995. Duikers Gaviidae op het strand: voorkomen en herkenning. Sula 9: 45-64.
- Camphuysen C.J. 2010. Declines in oil-rates of stranded birds in the North Sea highlight spatial patterns in reductions of chronic oil pollution. Marine Pollution Bulletin 60: 1299-1306.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Garthe S., Schwemmer H., Peschko V., Markones N., Müller S., Schwemmer P. & Mercker M. 2023. Large-scale effects of offshore wind farms on seabirds of high conservation concern. Scientific Reports 13: 4779.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Schilt B., Heidinga D., Bijkerk W., Gotjé W. & Versloot F. 2023. Ecologische evaluatie Natura 2000 beheerplannen; Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone, Rijkswaterstaat. Referentie 128201/23-013.445. Witteveen + Bos Raadgevende ingenieurs B.V., Deventer.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Vogel R.L., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Zucco C. & Merck T. 2004. Ökologische Effekte von Offshore-Windkraft-Anlagen. Naturschutz und Landschaftsplanung 36: 261-269.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Parelduiker niet-broedvogel.
<https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21942>. Geraadpleegd op 19/11/2024.